

*Ақпараттық логистика түсінігі,
мақсаты және міндеттері.*

*Логистикадағы ақпараттық ағындар.
Логистикадағы ақпараттық жүйелерді
құру принциптері*

Ақпараттық логистика түсінігі

Ақпараттық логистика (ІЛ) адам және / немесе машина актерлері арасындағы немесе кез-келген ұйымдар арасындағы ақпарат ағынымен айналысады, олар өз кезегінде желі құратын құндылық құрайды. ІЛ ақпараттық басқарумен, ақпараттық операциялармен және ақпараттық технологиялармен тығыз байланысты.

Ақпараттық логистика (ІЛ) терминін екі тәсілдің кез келгенінде қолдануға болады:

Біріншіден, оны «уақытқа (ағым уақыты мен сыйымдылығы) қатысты ақпаратты өңдеу процедураларын оңтайлы басқару және бақылау, компанияның пайда болуына ықпал ететін етіп сақтау, бөлу және ұсыну» деп анықтауға болады (құру (құру) шығындарымен сәйкес келеді) , іздеу, техникалық қызмет көрсету және т.б.). « (Petri, 2017) Осылайша ІЛ ақпаратпен жұмыс істеуді оңтайландыру үшін логистикалық принциптерді қолданады.

Екіншіден, ІЛ логистиканы оңтайландыру үшін ақпараттық технологияларды қолданатын тұжырымдама ретінде қарастырылуы мүмкін. Ақпараттық логистиканың бірінші мағынасымен тығыз байланысты термин - бұл мәліметтер логистикасы, компьютерлік желіде қолданылатын ұғым. «Компьютерлік жүйелердегі деректердің қозғалысына, деректерді сақтауға және өңдеуге қатысты ресурстар мен қызметтерді икемді түрде қамтитын мәселелерді шешу жолдарын зерттеу».

Ақпараттық Логистиканың мақсаты - қажетті ақпаратты қажетті элементтен тұратын, қажетті жерде, керекті жерде, керекті уақытта, қажетті адамдарға қажетті бағамен жеткізу, осының бәрі клиенттердің сұранысына негізделген. Егер бұл мақсатқа жету керек болса, онда білім беру қызметкерлері клиенттермен өзара әрекеттесуді жақсарту үшін тапсырмаға арналған ақпаратпен жақсы жабдықталған және машиналар мағыналы ақпаратқа автоматты түрде жауап беруге мүмкіндік береді.

Ақпараттық логистика ақпаратқа назар аударады. Ақпарат (латын тілінен *informare*: «пішін, пішіндер, нұсқаулық») жалпы мағынада білім қосатын және осылайша надандықты немесе дәлдіктің жоқтығын төмендететін барлық нәрсені білдіреді. Қатаң мағынада ақпарат оны түсіндіре алатындарға ғана ақпарат болады. Ақпаратты түсіндіру білім береді.

Ақпараттық логистиканың басты міндеті – кәсіпорынды басқару жүйесінен және жүйеге ақпаратты жеткізу, алайда иерархияның әр деңгейі өзіне тиесілі ақпаратты ғана қажетті мерзімде алуы тиіс. Ақпараттық логистика және оның жоғарғы басқарушылық деңгейі – шешім қабылдау үшін, саясат пен стратегия жасау үшін жасалған ақпарат. Ақпараттық логистика және оның бақылаушы ұйымы – амал-тәсілдік жоспарлау мен бақылауға арналған ақпарат. Ақпараттық логистика мен оның амал-тәсілдік ұйымы – алыс-беріс мәмілелерін өңдеуге жауап. Логистикалық жүйе үрдісінде жасалатын ақпараттық логистика мына жайларды жүзеге асыруы тиіс:

- пайда болған орнында ақпаратты жинақтау;
- ақпаратты талдау мен қайта құру;
- ақпаратты жинақтау мен оны сақтау;
- ақпарат логистикасы ақпарат тасымалын жүзеге асыруы тиіс;
- қарапайым ақпараттық қайта құруларды орындау;
- ақпарат логистикасы ақпарат ағынын басқаруы тиіс.

Логистикадағы ақпараттық ағындар

Ақпараттық ағын – бұл мәліметтердің жиынтығы, логистикалық жүйелерде айналатын, логистикалық жүйемен және сыртқы ортаның аралығында логистикалық операцияларды орындауын бақылау үшін қажет. Логистикалық ақпараттық ағынмен пайда болатын немесе ұйымдастырылған нақтылы бағыттағы мәліметтің қозғалысын логистикалық ақпараттық жүйеде берілетіні (сатып алулар бөлімі) - (өндірістік бөлім) басқа логистикалық жүйенің бір буындары.

Ақпараттық ағын бойынша жылжитын материалдық ағынның қозғалысының маршрутымен дәл келмеуі мүмкін. Қазіргі логистикадағы ақпараттық ағындардың рөлінің өсуі келесі себептермен негізделген.

- ❖ Біріншіден тапсырыс туралы мәлімет тұтынушыға маңызды, тауардың бар болуы, жеткізу мерзімі, түсіру құжаттары, логистикалық сервисінің тұтынушыға керекті элементердің бірі болып табылады.
- ❖ Екіншіден, толық және сенімді мәліметтің бар болуы.
- ❖ Үшіншіден, мәліметтің логистикалық жүйе және нақты артықшылықтардың табысы үшін қорларды пайдалануы.

Ақпараттық логистикада ақпараттық ағындардың маңызды болып табылады. Ақпараттық ағындардың бақылауының күрделілігі олардың сипаттамаларында болады, оларды қарап шығамыз:(мәліметтің жабдықтаушылары) бөлімшелердің көптігі;

- ✓ (мәліметтің тұтынушылары) бөлімшелердің көптігі;
- ✓ ақпараттық ағындар бағыттарының тәжірбиелікте көрінетіндігі;
- ✓ әр түрлі маршруттар бойынша құжаттаманың бірліктерінің үлкен саны;
- ✓ қазіргі ақпараттық ағындардың ықшамдауы үшін нұсқаулардың таңдауы.

Логистикадағы ақпараттық ағындардың түрлері

Ақпараттық ағының қозғалу жолында материалдық ағын қозғалыс маршрутымен дәл келмеуі мүмкін. Ақпараттық ағынның келесі көрсеткіштері:

- пайда болу орны;
- ағынның қозғалыс бағыты;
- тапсыру және қабылдау жылдамдығы;
- ағынның қарқыны тағы басқалар

Жедел және сапалы басқаруда ақпараттық ағынмен келесі операциялар арқылы орындалуы мүмкін:

- ақпараттық ағынның басқа адреске жіберуі;
- қабылдау жылдамдығы мен тапсыру жылдамдығын шектеуі;
- жеке бөлімшелерде мәліметтің өтуі көлемінің үлкейуін азайту;

The background features a light blue background with a network of white dashed lines and nodes. Several icons are scattered throughout: a gear, an hourglass, a calculator, and a document with a question mark. In the center, there is a semi-transparent white box containing text. The text is in Russian and discusses Information Elements (IE) within an organizational structure, mentioning that they are part of a value chain and that a certain number of them are needed in a person. It also notes that a large number of them can lead to organizational problems and that they are often used in HR processes. The text is attributed to J. Villemc (2008).

Ақпараттық элемент (ІЕ) - бұл ұйымдық құндылықтар тізбегінде орналасқан ақпараттық компонент. Белгілі бір ЖК-нің тіркесімі адамда болуы қажет ақпарат түріндегі кез-келген соңғы өнім болып табылатын ақпараттық өнімге (ІР) әкеледі. Әр түрлі ЖК саны көп болуы қажет болған жағдайда, бұл көбінесе жоспарлаудың үлкен проблемаларына алып келеді және ІР-дің жеткізілмеуіне әкеледі. ІР тұжырымдамасын көрсету үшін HR-дағы тарлықты талдау мысалы келтірілген (Дж. Виллемс 2008 ж.). Мұнда иллюстрация ақпараттық элементтердің (мысалы, біліктілік) ақпараттық өнімді қалай құратынын көрсетеді (мысалы, HR файлы).

Логистикадағы ақпараттық жүйелерді құру принциптері

Жүйелік әдістің принциптеріне сай кез келген жүйе алдымен сыртқы ортамен, кейін өзінің құрылымының ішінде қарым қатынас жасауында зерттелінуі тиіс. Бұл принцип, яғни жүйені құраудың кезеңдері бойынша жылжудың бірізділік принципі логистикалық ақпараттық жүйелерді жобалау жағдайында орындалуы тиіс. Жүйелік әдістің позицияларынан логистиканың үрдістерінде үш деңгейді көрсетеді.

Жоспарлы ақпараттық жүйелерде логистикалық жүйені жиынтықты материалды ағынмен байланыстыратын міндеттер шешіледі. Соған қоса, « өтім-өндіріс-қамту» тізбегінде толассыз жоспарлау жүзеге асырылады, ол өз кезегінде кәсіпорынды материалды техникалық қамту жүйесіне қажетті талаптарды ұсынумен бірге нарық талаптарының негізінде құрылған өндіріс кәсіпорынның тиімді жүйесін құруға мүмкіндік береді. Берілген әдіс арқылы жоспарлы жүйелер логистикалық жүйені сыртқы ортамен, жиынтықты материалды ағынмен түйістіреді.

- ✓ Бірінші деңгей – материалды ағыны бар логистикалық операция орындалатын жұмыс орны, яғни материалды ағынның қосалқысы, элементі, жүк бірлігі жылжып, түсіріліп, қаптамаланады.
- ✓ Екінші деңгей, жұмыс орындары қаланатын, жүктерді көліктендірудің үрдістері жүретін жер бөлігі, цех, қойма болып табылады.
- ✓ Үшінші деңгей – оқиғалрдың тізбегін қамтитын жалпы көліктендіру мен орын ауыстырудың жүйесі, оның басы ретінде жеткізушінің шикізат жүгін тиеп болу уақытын қарастыруға болады. Бұл тізбек дайын өнімдердің ақырғы тұтынуға түсуі жағдайында аяқталады.

Үшінші деңгей Екінші деңгей Бірінші деңгей Материалды ағынның қосалқысы, элементі, жүк бірлігі жылжып, орнын ауыстыратын жұмыс орны Көліктендірудің үрдістері жүретін жер бөлігі, цех, қойма Жалпы көліктендіру мен орнын ауыстырудың жүйесі.

Ақпараттық және бағдарламалық модульдерді қолдану принципі.

Ақпаратты модуль ретінде жеке бұйым ретінде жасалынған радиоэлектронды аппаратураның функционалды унификацияланған түйіні қарастырылады. Бағдарламалық қамтудың модулі ретінде жалпы бағдарламалық қамтуда белгілі бір функцияны орындайтын жеке, бағдарламалық, унификацияланған элементті қарастыруға болады. Бағдарламалық және аппараттық модульдерді қолдану принципін ұстану келесі жағдайларға мүмкіндік береді:

-басқарудың түрлі деңгейлерінде бағдарламалық қамту мен есептегіш техниканың үйлесімділігін қамтамасыз ету;

Логистикалық жүйелер – бұл жүйелер, әр түрлі қосалқы жүйелерден құралған және қоршаған ортамен жетілген байланысы бар, әр түрлі логистикалық функцияларды орындайды. Логистикалық жүйелер осы тұрғыда жоғарыда аталған төрт негізгі қасиеттерді қарастырады:

1. Біртұтастығы мен бөлінгіштігі. Макрологистикада логистикалық жүйелер элементі болып: жеткізуші, көлік, сатып алушы; микрологистикада - жабдықтау, өткізу, өндірісті ұйымдастыру.

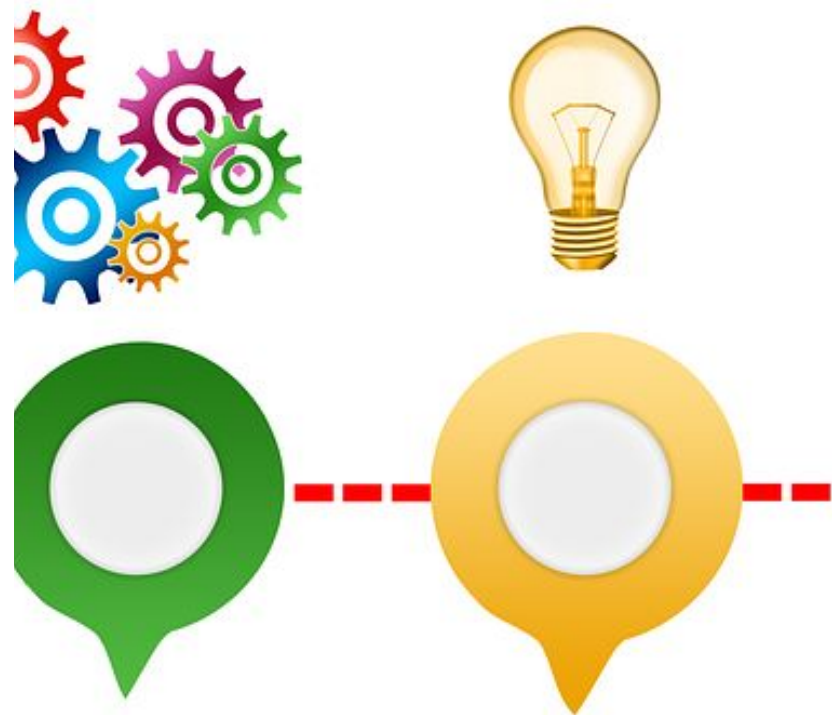
2. **Байланыс.** Макрологистикада элементтер тауарлы-ақшалай қарым-қатынаспен байланысты. Микрологистикада – элементтер ішкі өндірістік қарым-қатынастармен байланысты.

3. **Ұйымдастыру.** Макрологистикада – ол шаруашылық байланыстарының құрылымы Микрологистикада – кәсіпорынның ұйымдастырылған құрылымы.

4. **Интегративті қасиеттер.** Логистикалық қағидаларға сәйкес құрылған жүйелер қажет тауарларды дұрыс сапада, қажетті мөлшерде, керек уақытта, белгіленген орынға минималды шығындармен жеткізуді қамтамасыз ету. Логистикалық жүйелер үшін таңдалып алынған маңызды элементтер, байланыс сәйкестендірілуі мен ұйымдастыруды талдау осы жүйелердегі кейбір интегративті сапасының болуы себептері жайлы негізделген қорытынды жасауға мүмкіндік береді және белгіленген мақсаттарға сәйкес оларды түрлендіруі бойынша басты негізделінген шешімді қабылдау.

Жүйені кезең кезеңдеп құру мүмкіндігінің принципі.

ЭВМ негізінде құрылған логистикалық ақпараттық жүйелер басқа да автоматтандырылған жүйелер сияқты тұрақты дамып тұрушы жүйелер болып келеді. Бұл өз кезегінде, оларды жобалау кезінде ақпараттық жүйемен орындалатын шешілетін міндеттердің саны мен функциялар құрамының кеңеюі және автоматтандыру объектілерінің санын тұрақты түрде ұлғайту мүмкіндігін ескеру керек екенін білдіреді. Оған қоса, жүйені құрудың кезеңдерінің анықталуы, яғни бірінші кезектегі міндеттерді таңдау логистикалық ақпараттық жүйенің келесі дамуына және оның қызмет ету тиімділігіне үлкен әсер етеді.

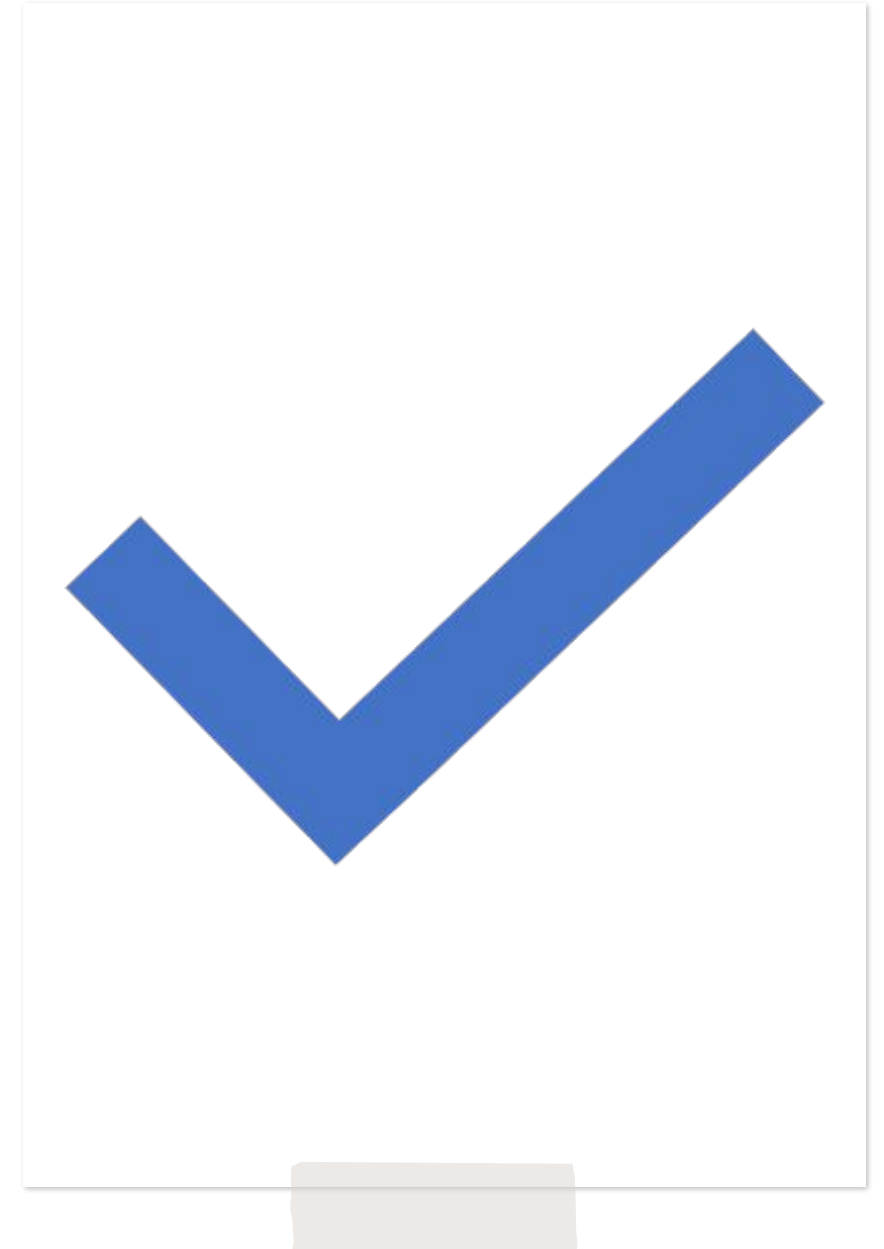

Жанасу орындарының нақты орнығуының принципі.

«Жанасу орындарында материалды және ақпараттық ағындар жеке кәсіпорындардың шекаралары арқылы немесе кәсіпорынның бөлек бөлімдерінің жауапкершілік пен құқықтарының шекаралары арқылы өтеді».

«Адам-машина» диалогының тұтынушысы үшін жүйе тиімділігінің принципі.

Заманауи электронды жүйелердің негізінде құрылған логистикалық ақпараттық жүйелер басқарудың басқа автоматтандырылған жүйелері сияқты әрдайым дамып тұрушы жүйелер болып табылады. Бұл өз кезегінде оларды жобалау барысында автоматтандырудың объектілер санын тұрақты түрде ұлғайту мүмкіндігін, ақпараттық жүйемен жүзеге асырылатын функциялар құрамын немесе шешілетін міндеттер санын кеңейту мүмкіндігін қарастыру керек екенін білдіреді.

**Назарларыңызға
рақмет!**